

Un blau descolorit

El final de la guerra freda, la crisi del Golf i la guerra dels Balcans han aguditzat la crisi de l'ONU i de la seva força de pau.

El general serbi Stanislav Galic brindant amb el general Víktor Boròvliov, cap de l'expedició dels Cascos Blaus russos a Sarajevo, escenifica el "nou ordre" que la Rússia de Ieltsin sembla que vulgui imposar per poder teixir una nova cortina de patriotisme que barri el pas al nacional-bolxevisme triomfant de Jirinovski i Ziugànov. Un altre quadre escènic d'aquesta nova tragicomèdia (?) postsoviètica, l'ha protagonitzat el ministre de Defensa rus Pàvel Gràtxov filmat per les càmeres de la televisió russa mentre parlava per telèfon, en un to alhora prepotent i apaivagador, amb el seu col·lega nord-americà William Perry. Les paraules utilitzades aquests dies per la diplomàcia ieltsinista, tant civil com militar, és evocadora de temps passats: "repartiment de Bòsnia", "partició de Sarajevo", "zones d'influència", "sectors vigilats"... És la terminologia de la guerra freda, d'aquella primera guerra freda instituïda per Stalin i aprofitada pels corrents més recalci-trants del conservadorisme europeu. És un terreny, aquest de la guerra, en el qual el Kremlin se sent alhora còmode i nostàlgic; i aquesta síntesi de nostàlgica comoditat fa gallejar els liquidadors de l'URSS, que cada cop més senten la temptació i la necessitat de fer una nova metamorfosi i de convertir-se en restauradors de l'imperi.

I per donar més joc a aquesta nova etapa neo-imperial, Rússia no ha dubtat a imitar d'occident accions tan indesitjables com la d'aprofitar-se de la simbologia de l'ONU. Sota bandera de les Nacions Unides els soldats EUA de Truman van envair Corea i els de Bush van muntar al Golf Pèrsic el desplegament bèl·lic més impressionant dels últims temps. Ningú no hauria d'estranyar-se ara, doncs, que els russos de Ieltsin, lluint cascos blaus, hagin estat rebuts, com a aliats i protectors, pels serbis que assetjaven Sarajevo. Els brindis i els crits encoratjadors han estat la cosa visible, la punta de l'iceberg, però quants visques a Jirinovski, Milosevic i Karadzic no deuen haver escandit junts i barrejat *txetniks* serbis i soldats de l'antic Exèrcit Roig?

El color blau de la pau, propi de l'ONU, es descoloreix inevitablement i pren la indefinició de les tonalitats brutes i fosques. Amb uns

Cascos Blaus convertits en una nova milícia segmentada per factors ideològics i geopolítics, les forces de pau de les Nacions Unides han començat a perdre el seu caràcter de contingent d'interposició, de separació, de pacificació, en definitiva, i han començat la metamorfosi cap a no se sap què. Els indicis d'aquesta crisi d'identitat han començat a ser evidents aquest últim any i mig, especialment, arran del conflicte de l'ex-Iugoslàvia.

Missions insospitades. Impensable que els Cascos Blaus i les seves tanquetes circulin i prenguin posicions en ciutats europees, mediterrànies "civilitzades" com Sarajevo o Mostar. I qui podia predir que els uniformats de l'ONU arribessin en missió pacificadora al Caucas que havia estat soviètic? Més perplexitat i una mica de pena causa el fet d'assabentar-se que Cascos Blaus de Bòsnia, de la UNPROFOR, han estat acusats de violar dones i d'aprofitar l'uniforme per fer activitats delictives, mafioses. Tot això mentre els comandaments més qualificats es queixen de falta de recursos tècnics, falta de pressupost, falta de diners que els impedeix de dur a terme la missió pacificadora i d'intersecció amb tota la professionalitat que desitjarien. Quan senten tot això, la majoria dels governs callen o miren de sortir-se'n amb una retòrica burocràtica que ja no convenç ningú.

Què li ha passat, doncs, al braç armat de les Nacions Unides? Per què passa aquesta crisi precisament en moments que l'epidèmia de conflictes regionals requereix més que mai l'eficàcia dels Cascos Blaus? Contestar totes aquestes qüestions no resulta pas fàcil, sobretot si tenim en compte que encara som a l'ull de l'huracà; l'huracà del gran rebombori provocat per la caiguda de l'URSS i els intents de "dissenyar" nous perfils geopolítics i nous ordres militars i socioeconòmics. Es podria dir que la gran crisi de l'ONU i de les seves institucions comença quan s'ensorra el mur de Berlín, el novembre de 1989, que marcava la fi del repartiment acordat per Churchill, Roosevelt i Stalin a Jalta.

Al cap d'un any just de la caiguda del bloc soviètic, el desert d'Aràbia s'omplia de soldats, de tancs i d'avions disposats a anar a Bagdad

L'arribada dels cascos blaus russos als territoris de Bòsnia controlats pels serbis fou rebuda amb una eufòria indissimulada. Els serbis saben que la intervenció directa de Rússia impedirà una recuperació militar musulmana en les zones que dominen.

per mandat i ultimàtum de les Nacions Unides. Per primera vegada es muntava una operació bèl·lica amb una ornamentació d'aparents unanimitats (la seguretat) i els "elogis" canonitzaven l'ONU i celebraven la seva arribada al zenit de l'eficàcia, la mediació, la garantia de l'equilibri. Fins i tot es deia que les conegudes siluetes de Manhattan aviat serien símbol i seu del Govern mundial embrionari que s'esdevindria amb el nou ordre. Però aquell nou ordre dels primers anys noranta va ser tan efímer com terminal el mandat de Bush i malaguanyada i esquarterada l'URSS de Gorbtxov. L'arribada dels Cascos Blaus a Europa marcava el començament d'una nova època i de no pocs interrogants sobre el futur de les Nacions Unides i de la seva capacitat d'interacció militar. Al Golf Pèrsic hi havia bene-

dicció i mandat de l'ONU, però els Cascos Blaus i l'OTAN movent els fils; a Bòsnia ha estat més o menys a l'inrevés: molts Cascos Blaus, desmoralitzats i, a la fi, un ultimàtum no decidit a Nova York pel Consell de Seguretat, sinó a Brussel·les, pel Consell Atlàntic. No hi ha hagut temps ni ganes d'ornamentacions universalitzants.

Els arsenals fan nosa. Mentre una comissió internacional de reforma de l'ONU s'ha posat d'acord ràpidament sobre la necessitat de reformar—, però triga a establir que "cal" reformar—, la realitat expressa pel seu compte que la reconversió de les estructures dels Cascos Blaus són urgents perquè arribem a un punt que presagia el col·lapse. Cada cop més es recorre a les forces de pau de l'ONU per assegu-

rar tot un seguit de serveis: verificació de treves, mediació en conflicte, control d'eleccions, canalitzacions d'ajuda humanitària. I quan molts d'aquest serveis s'han posat en marxa en àrees concretes com ara Bòsnia i Somàlia —els conflictes més recents— han aparegut immediatament les mancances. Moltes missions s'han fet malament o no s'han fet per falta de suport financer dels estats membres de l'ONU; i per falta, també d'instruments polítics: diners i voluntat política és el que no hi ha i el que es necessita de manera imprescindible per a crear un sistema col·lectiu de seguretat que sigui eficaç i que tingui credibilitat; neutralitat per damunt d'afinitats ètniques, nacionals, religioses o ideològiques.

Els experts, els professionals que han treballat en l'àmbit de l'ONU, però que no s'han arribat a contaminar de burocratisme, coincideixen a dir que per a canviar l'ONU i revitalitzar el seu paper de pau cal avançar en quatre fronts de reconversió:

—Crear una força de pau permanent i ben ensinistrada, integrada per soldats reclutats amb criteris de selecció unificats. Aquests soldats haurien de substituir les forces formades per la “suma” de contingents enviats pels governs, a vegades triats amb criteris ben poc rigorosos.

—Insistir en la necessitat de la diplomàcia

El conflicte de l'ex-Iugoslàvia ha evidenciat la crisi d'identitat que pateixen els Cascos Blaus. Els seus soldats s'han convertit en milícies segmentades per factors ideològics i geopolítics.

preventiva que es posaria en marxa amb la creació de comitès permanents de resolució de conflictes mundials-regionals i atorgar al secretari general poder per a poder enviar observadors no armats o forces de pau a zones on hi hagi amenaça de violència.

—És imprescindible l'aportació de recursos tècnics i financers. Les despeses en operacions de pau sobrepassen actualment els 2.700 milions de dòlars, però es calcula que se'n necessitarien el doble o el triple.

En aquests tres punts coincideixen la majoria dels experts i dels especialistes interessats en la reforma i la revitalització de l'ONU. Però Michael Runner del Worldwatch Institute va més enllà i planteja aquell problema que toca la “medul·la” mateixa de les relacions internacionals heretades de la guerra freda. El que caldria, diu Runner, és reduir les possibilitats que arribin a cometre's accions violentes a gran escala, i només s'hi arriba d'una manera: destruint els arsenals militars a tot arreu. Perquè disposar d'armes vol dir també poder-les utilitzar en qualsevol moment.

Però destruir arsenals d'armes tàctiques i estratègiques, convencionals, nuclears, químiques o biològiques implica un esforç, una voluntat política, econòmica i, per què no?, humanista, civilitzadora, de reconvertir les fàbriques d'armes i els laboratoris d'investigació sobre la destructivitat en equipament productiu de qualitat de vida. I això vol dir posar tot l'aparell, el “complex militar-industrial” sota control civil, de l'estat i de la societat, i començar a desarticlar poderosos interessos, tant empresarials com mafiosos. En definitiva, enfrontar-se a les forces mateixes que trafiquen amb la pau i amb la vida humana.

Libert Ferri

Missions impossibles

Des que en 1948 les forces de pau de l'ONU, anomenades UNTSO, anaren a Jerusalem per supervisar el violent procés de partició de Palestina entre àrabs i jueus, fins a l'arribada als Balcans dels Cascos Blaus de l'UNPROFOR, en 1992, els soldats de les Nacions Unides han estat cridats a més de vint missions de pacificació, intersecció i ajuda humanitària.

De Llatinoamèrica es destaquen l'arribada dels Cascos Blaus a Santo Domingo (1965) —després de la intervenció nord-americana de suport a les forces conservadores— i al Salvador (1991) per posar fi a la guerra civil.

De l'Àfrica es destaquen les missions al Congo ex-belga després de la independència (1960-1964), a Angola i Moçambic (1989, 1992), al Sàhara Occidental (1991), i, recentment, la dramàtica arribada a Somàlia (1992).

Al Pròxim Orient, tenim les missions, gairebé sempre degudes al conflicte àrabo-israelià: Egipte (1956, 1967, 1973, 1979) i Jerusalem (1958); o a guerres civils interètniques: Líban 1958 i 1978; o bé promogudes per tercers països: Xipre 1974. Hi ha encara el cas del Iemen (1963); el desplegament en la guerra de l'Iran-Iraq, entre 1988 i 1991; i la supervisió de la retirada soviètica de l'Afganistan en 1988, encara que no hi van pas poder evitar la guerra civil.

A l'Extrem Orient les forces de l'ONU han hagut d'intervenir, sobretot, en el conflicte fronterer entre l'Índia i el Pakistan (1949 i 1965) i per resoldre les seqüeles de la guerra d'Indo-xina a Cambotja (1991 i 1992).

A l'ex-Iugoslàvia, hi ha 28.000 cascos blaus, els primers en missió a Europa des de la fundació de l'ONU.

L. F.